

Bài 11. CÁC NHÂN TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN SỰ PHÁT TRIỂN VÀ PHÂN BỐ CÔNG NGHIỆP

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

Sau bài học, HS cần :

- Nắm được vai trò của các nhân tố tự nhiên và kinh tế – xã hội đối với sự phát triển và phân bố công nghiệp ở nước ta.
- Hiểu việc lựa chọn cơ cấu ngành và cơ cấu lãnh thổ công nghiệp phù hợp phải xuất phát từ việc đánh giá đúng tác động của các nhân tố này.
- Có kỹ năng đánh giá ý nghĩa kinh tế của các tài nguyên thiên nhiên.
- Có kỹ năng sơ đồ hoá các nhân tố ảnh hưởng đến sự phát triển và phân bố công nghiệp.
- Biết vận dụng kiến thức đã học để giải thích một hiện tượng địa lí kinh tế.

II – MỘT SỐ VẤN ĐỀ CẦN CHÚ Ý

– Ở mục I. Các nhân tố tự nhiên kiến thức cơ bản là : Tài nguyên thiên nhiên đa dạng của nước ta là cơ sở nguyên liệu, nhiên liệu và năng lượng để phát triển cơ cấu công nghiệp đa ngành. GV cần nhấn mạnh để HS hiểu các nguồn tài nguyên thiên nhiên là rất quan trọng nhưng không phải là nhân tố quyết định sự phát triển và phân bố công nghiệp. Việc đánh giá không đúng các tài nguyên thế mạnh của cả nước hay từng vùng có thể dẫn đến các sai lầm đáng tiếc trong lựa chọn cơ cấu ngành công nghiệp.

– Ở mục II. Các nhân tố kinh tế – xã hội, GV cần đặc biệt nhấn mạnh đến tác động của các nhân tố này đối với sự phát triển và phân bố công nghiệp, nhất là các ngành công nghiệp chế biến.

III – CÁC PHƯƠNG TIỆN DẠY HỌC CẦN THIẾT

- Bản đồ Địa chất – khoáng sản Việt Nam hoặc Atlas địa lí Việt Nam.
- Bản đồ phân bố dân cư (hoặc Lược đồ phân bố dân cư trong SGK).

– Sơ đồ về vai trò của các nguồn tài nguyên thiên nhiên đối với sự phát triển một số ngành công nghiệp trọng điểm của nước ta được vẽ trên giấy khổ to.

IV – GỢI Ý TIẾN TRÌNH DẠY BÀI MỚI

1. Gợi ý dạy mục I : Các nhân tố tự nhiên

GV có thể cho HS thực hiện bài tập về tư duy, bằng cách đưa ra sơ đồ hình 11.1 chưa hoàn chỉnh (để HS điền vào các ô bên phải bị bỏ trống), qua đó các em thấy được mối quan hệ giữa các thế mạnh về tự nhiên và khả năng phát triển các ngành công nghiệp trọng điểm. Hoạt động học tập của HS trong phần này tập trung ở việc khai thác sơ đồ.

Sau đó, GV cho HS đọc bản đồ Địa chất – khoáng sản Việt Nam, đối chiếu với các loại khoáng sản chủ yếu được liệt kê ở sơ đồ hình 11.1. để xem các loại khoáng sản này phân bố tập trung ở các vùng nào. Từ đó, HS có thể trả lời chính xác câu hỏi giữa bài "*Dựa vào bản đồ treo tường Địa chất – khoáng sản để nhận xét về ảnh hưởng của sự phân bố tài nguyên khoáng sản tới sự phân bố một số ngành công nghiệp trọng điểm*".

– Công nghiệp khai thác nhiên liệu ở vùng Trung du và miền núi Bắc Bộ (than), Đông Nam Bộ (dầu, khí).

– Công nghiệp luyện kim : vùng Trung du và miền núi Bắc Bộ.

– Công nghiệp hoá chất : Trung du và miền núi Bắc Bộ (sản xuất phân bón, hoá chất cơ bản) và Đông Nam Bộ (sản xuất phân bón, hoá dầu).

– Công nghiệp sản xuất vật liệu xây dựng : ở nhiều địa phương, đặc biệt ở đồng bằng sông Hồng và Bắc Trung Bộ.

2. Gợi ý dạy mục II : Các nhân tố kinh tế – xã hội

GV có thể cho HS đọc từng mục nhỏ và tóm tắt ý chính. Việc này có tác dụng rất tốt nhằm rèn luyện khả năng của HS khi tham khảo các tài liệu mới.

– Dân cư và lao động :

+ Thị trường trong nước quan trọng.

+ Thuận lợi cho nhiều ngành cần lao động rẻ, lao động lành nghề và thu hút đầu tư nước ngoài.

- Cơ sở vật chất kĩ thuật và cơ sở hạ tầng :
 - + Cơ sở vật chất chưa đồng bộ, công nghệ thấp.
 - + Phân bố tập trung ở một số vùng.
 - + Cơ sở hạ tầng (nhất là ở các vùng kinh tế trọng điểm) được nâng cấp.
- Chính sách phát triển công nghiệp :
 - + Chính sách công nghiệp hoá và đầu tư.
 - + Chính sách phát triển kinh tế nhiều thành phần và các chính sách khác.
- Thị trường :
 - + Sự cạnh tranh của hàng ngoại nhập.
 - + Sức ép cạnh tranh trên thị trường xuất khẩu.

V – GỢI Ý GIẢI BÀI TẬP VÀ TRẢ LỜI CÂU HỎI KHÓ

Bài tập số 1 : là một cách trình bày khác về các nhân tố ảnh hưởng đến sự phát triển và phân bố công nghiệp.

- Các yếu tố đầu vào :

+ Nguyên liệu, nhiên liệu, năng lượng (có thể là các tài nguyên thiên nhiên, nguyên liệu từ nông, lâm, ngư nghiệp hay bán thành phẩm, các chi tiết sản phẩm,... từ các ngành công nghiệp khác, các cơ sở công nghiệp khác).

+ Lao động.

+ Cơ sở vật chất kĩ thuật.

- Các yếu tố đầu ra :

+ Thị trường trong nước (tiêu dùng của nhân dân, các ngành công nghiệp, các cơ sở công nghiệp có liên quan).

+ Thị trường ngoài nước.

Như vậy, yếu tố chính sách tác động đến cả đầu vào và đầu ra, vì vậy có ảnh hưởng rất lớn đến sự phát triển và phân bố công nghiệp.

Bài tập số 2 : Việc phát triển nông, lâm, thủy sản tạo cơ sở nguyên liệu cho phát triển ngành công nghiệp chế biến lương thực thực phẩm. GV gợi ý cho HS nêu các ví dụ cụ thể.